

Hei,

Olen tutkinut punkkeja muutaman vuoden ja pidän todennäköisenä, että punkit eivät lennä, mutta ne todennäköisesti leijailevat kovassa tuulessa, kuin kuivanneet lehdet.

Miksi punkit levittäytyvät myös leijailemalla:

- punkin litteä muoto on kuin luotu leijailemaan, katso kuva
- odottavat isäntäänsä ruohon korsissa, josta on helppo irrottautua kovalla tuulella
- punkkeja esiintyy runsaslukuisemmin rannikolla ja järviolueilla, jossa tuulee yleisemmin kovaa
- tuulessa leijailevat punkit pysähtyvät rannikolla kasveihin ja puihin
- tuulessa leijailevat veteen pudonneet punkit voivat rantautua aaltojen mukana
- punkit levittäytyvät yleensä rannikolta sisämaahan, joka on vallitseva tuulen suunta
- punkkeja löytynyt ulkona kuivamassa olevista valkoisista lakanoista tuulisella säällä
- kokeissa punkit leijailivat ruohon korsista hienosti autotallissa tuulettimen toimiessa tuulena
- vanha uskomus, että punkit asuvat leppäpuissa ja hyppivät sieltä ihmisten päälle
- Ahvenanmaalla puhutaan jopa punkkituulesta

Eipä siis ihme, että tuulisissa paikoissa rannikolla ja saaristossa esiintyy punkkeja eniten.

Leijailevatko punkit

Punkki ei liiku juuri mihinkään itse, yleensä vain ylös ja alas ruohonkortta ja alemmaksi maaperään. Eläimeen tarttuneena punkki voi isäntäeläimensä mukana siirtyä kuitenkin kauas.

Miksi punkkeja esiintyy ylivoimaisesti runsaslukuisimmin rannikolla, saaristossa ja järviolueilla. Ainakin noissa paikoissa tuulee huomattavasti enemmän ja kovempaa kuin sisämaassa. Kuka saaristossa ja rannikolla sitten noita punkkeja levittää? Tähän on yleensä vastaus linnut ja kyllä ne varmasti punkkeja levittävät, mutta miksi juuri rannikolla?

Punkin muoto kiinnitti erityistä huomiota, kun tutkin niiden liikehdintää.

Punkki on suoraan sivusta katsoen todella litteä eli laiha, kuin luotu leijailemaan.

Voisiko punkit levitä leijailemalla tuulen mukana?

Punkki lymyää normaalisti saalistaan ruohonkorressa ja jos litteä punkki irrottaisi otteensa tuosta ruohonkorresta kovalla tuulella, sehän lentäisi tuulen mukana tosi hyvin, kuin leija. Rannikolla, saaristossa ja järviolueilla tuulee huomattavasti kovemmin ja useammin kuin sisämaassa ja tätä kautta punkin olisi helppo levittäytyä juuri tuulisella alueella, myös kaukaisimpiin saariin ja rannikolle. Osa putoaisi mereen, mutta osa leijailisi saariin ja rannikolle ja siellähän ensimmäisenä ovat vastassa pensaat ja puut, joihin leijaileva punkki todennäköisesti ensimmäiseksi osuisi ja tarrautuisi. Punkkihan on sokea eli se ei juurikaan tietäisi, mihin on jaloillaan tarttunut. Yleensä puuhun joutunut punkki varmaan kiipeää alaspäin ja jossain ajassa saavuttaa maan, mutta todennäköisesti voisi myös pudottautua puusta maahan. Vanhaa uskomusta, että punkit asuvat leppäpuissa ja hyppivät sieltä ihmisten päälle, on asiantuntijat moneen kertaan todenneet vääräksi. Olisiko noissa vanhoissa ihmisten uskomuksissa sittenkin totta toinen puoli, rannikolla kasvavat yleisesti leppäpuut ja niihinhan tuo punkki tuulen lennättämänä ensimmäiseksi tarttuu. Jos puussa oleva punkki tuntee alapuolella liikettä, lämpöä ja hiilidioksidia, voisi se hyvinkin pudottautua ja jopa osua kohteeseen.

Kovien tuulien ja myrskyjen aikana punkit lentäisivät myös pitkälle sisämaahan saakka. Myös sisämaassa hyvissä tuulisissa varsinkin vesistöjen varsilla punkit voisivat irrottautua otteensa ja siirtyä tuulen mukana.

Aikuinen punkki munii jopa 2000 munaa ja toukkia kuoriutuu näistä valtava määrä. Miten nämä yhdessä paikassa olevat pienet toukat sitten levittäytyvät, kun omin pienin jaloin tämä ei oikein hyvin onnistu. Pieneläimet ovat tässä suuressa roolissa, mutta myös tuulisella säällä ruohonkorteen kiivennyt pieni toukka voi hyvinkin irrottaa otteensa tuulisella säällä, jos pitkä odottelu ei ole eläimiä tuonut paikalle.

Olen myös kuullut eri taholta, että aikoinaan ulkona kuivumassa olevissa vaaleissa lakanoissa on ollut punkkeja tuulisella säällä, kun lakanoita oli kerätty narulta! Nykyään lakanoita ei enää paljoa näe ulkona kuivumassa.

Kokeilin punkkien kykyä leijata sisätiloissa autotallissa tuulettimen avulla ja hyvinhän nuo ruohonkorresta lähtivät leijailemaan.

Esiintyvyys

- Puutiaiset purevat suomalaisia arviolta puoli miljoonaa kertaa vuodessa
- Borrelioosiin sairastuu Suomessa vuosittain noin 7 000 ihmistä.
- Riski saada borrelioosi-tartunta on 148 tapausta 100 000 asukasta kohti vuodessa (ilmaantuvuus). Talvella ilmaantuvuus on 0 eli kesäkuukausina tuo ilmaantuvuus on lähellä 300.

Punkin eli Puutiaisen (*Ixodes ricinus*) elinikä auringossa, sisätiloissa ja vedessä

Testieni mukaan punkit elävät:

- **1-3 tuntia** suorassa auringonvalossa, 35-40 C (95-104 F)
- **1-3 päivää** sisällä, kosteudesta riippuen
- **kuukausia** sisällä kukkaruukussa, jota kastellaan, aikuinen jopa talven yli
- **4 viikkoa** järivedessä
- **8 viikkoa** merivedessä

Auringon valossa

Punkit eivät siedä kuivaa ja lämmintä ilmaa. Testini mukaan hellepäivän auringossa eli noin 35-40 asteessa punkin pienet toukat kuolevat melkein heti, aikuiset kestävät tuollaista lämpöä reilun tunnin. Punkit eivät siis viihdy aurinkoisilla paikoilla, vaan hakeutuvat mieluummin puiden ja pensaiden suojiin varjoon. Tästä johtuu, että lyhyeksi leikatulla nurmella punkit eivät viihdy, koska joutuvat kosketuksiin suoraan auringon lämmön kanssa. Myöskään golfkenttien väylillä eivät tästä syystä punkit viihdy, mutta heti väylän ulkopuolella varjoisissa paikoissa pitkässä ruohossa ja pensaiden alla punkkeja esiintyy. Pihan pensaiden alustat ja kukkapenkit ovat mainioita paikkoja punkille. Aukeilla laitumilla ei samasta syystä esiinny pukkeja samalla lailla kuin varjoisissa pensaiden ja puiden varjostamissa laitumissa.

Sen sijaa Välimeren alueelta asuva ruskea koirapunkki, *Rhipicephalus sanguineus*, elää kuivassa ja kuumassa, afrikkalaistyyppisessä ilmastossa.

Sisällä

Jos punkki pääsee esimerkiksi koiran tai kissan mukana sisätiloihin ja putoaa lattialle, punkit kuolevat muutamassa päivässä, huoneen kosteudesta riippuen. Kuivassa huoneilmassa punkit kuolevat jopa vuorokaudessa. Mutta jos punkki pääsee esim. kasteltavaan kukkaruukkuun, se elää siinä kuukausia ja niinpä jopa talvella voi huonolla tuurilla saada punkin sisätiloissa itseensä.

Vedessä

Lentävistä linnuista osa punkeista voi pudottautua myös mereen ja järviin, koska sokea punkki ei varmaankaan aisti, onko alapuolella maata tai vettä. Nuo mereen ja järviin tuulen mukana tai linnuista pudonneet punkit eivät sinne veteen joutuessaan heti kuole. Punkit pysyvät tyyneellä säällä jopa pari vuorokautta kellumassa ja tämän jälkeen pysyvät hengissä veden alla merivedessä (murtovesi = Itämeri) jopa 8 viikkoa, järivedessä 4 viikkoa. Jos punkit löytävät sopivia roskia ja lehtiä vedestä, niihin tarrautumalla voivat ajautua kuukausikaupalla. Meriin ja järviin ajautuvat muovit myös omalta osaltaan auttavat punkkien leviämisessä. Tämä mahdollistaa punkin rantautumisen järvistä ja meristä rantoihin sopivilla tuulilla ja merivirroilla. Hyviä rantautumispaikkoja ovat saaret, joihin voi rantautua joka ilmansuunnasta. Kalat varmasti popsivat näistä mereen pudonneista punkeista osan.

Merivirrat ja tuulen suunnat vaikuttavat, mihin nämä tuulten mukana ja veteen joutuneet punkit ajautuvat. Suomessa vallitseva tuuli on lounaasta ja esimerkiksi Pohjanlahden pohjoisin osa Perämeri on tuulten ja myrskyjen riepottelma paikka useasti ja kuinka ollakaan, sillä seudulla on suuri punkkikanta. Sisämaan isoilla järviolueilla punkit levittäytyvät todennäköisesti kuten merellä ja rannikolla, esimerkiksi USA ja Kanadan raja ja Ruotsin isot järvet. Myös muualla maailmassa punkit levittäytyvät yleensä rannikolta sisämaahan, esimerkiksi USA Itärannikko, Kanada, Ruotsi, Norja, Australia, Irlanti. Verkkosivuillamme animaatio punkkien leviämisestä USA:n itärannikolla vuosina 2012–2017.

Tuulten mukana leijailevien punkkien sekä veteen joutuneiden punkkien todennäköisimmät rantautumispaikat ovat siis merien ja järvien rannikot ja saarten rannat.

Jossain ohjeissa on kehoitettu tappamaan punkki vetämällä se wc-pöntöstä alas, mutta se ei näillä tiedoilla ole suositeltava tapa hävittää punkki, maalarinteippiin kerääminen ja teipin polttaminen on hyvä ja tehokas tapa. Lehdissä on kertomuksia, kun joku on punkin viemäriin laittanut ja huomannut jossain vaiheessa punkin kömpivän takaisin lavuaariin tai vessapönttöön. Viemäriverkostossa punkille löytyisi myös hiiristä ja rotista ruokapaikkoja, lisääntyminen voi tosin olla vaikeampaa isompien eläinten puuttumisen takia. Punkki selviytyisi helposti aina jätevesipuhdistamolalle asti ja voisi näin ajautua välpistä kaatopaikalle ja sieltä lintujen mukana taas kiertoon tai voisikohan jopa selvitä prosessista aina lietteen mukana kompostoitavaksi asti ja sitä kautta takaisin pihaille. Punkki selviytyy jopa normaaliohjelmalla pyykinpesukoneesta elävänä.

Punkkien ilotalot ja kasvattamot

Aikuiset paritteluikään ehtineet punkit hakeutuvat korkeimpiin heiniin ja pyrkivät näin isompiin eläimiin. Metsissä liikkuvat hirvet, peurat ja kauriit ovat punkkien ilotaloja, isossa eläimessä saattaa olla useita kymmeniä punkkeja ja sieltä on myös aikuisen punkin helppo löytää parittelukumppani. Aikuiset urokset voivat rauhassa hakea pitkänkin ajan parittelukumppania tällaisesta isosta eläimestä, useampi koiras saattaa paritella saman naaraan kanssa tämän ruokaillessa. Maastossa parittelukumppanin löytäminen on varmasti paljon haastavampaa. Hirvet, peurat ja kauriit liikkuvat aikuisina lähinnä omilla reviiressään ja levittävät siis siellä tehokkaasti punkkeja. Rannikolla, saaristossa ja muualla, missä on runsas punkkikanta, olisi tärkeää pitää näiden eläinten kannat kurissa, alhaisempina kuin normaali kannat. Poronhoitoalueilla ei toistaiseksi punkkeja vielä ole kuin eteläisimmillä alueilla, mutta ilmaston lämpiämisen seurauksena punkit levittäytyvät aina vain pohjoisemmaksi ja porot ovat muiden hirvieläinten kanssa hyvä kasvualusta punkeille.

Samoin metsäisessä maastossa laiduntavat lehmät ja lampaat ovat punkkien suosiossa. Aikoinaan yli 60-vuotta sitten, kun lehmä laidunnettiin yleisemmin metsäisissä laitumissa, punkkeja oli jo silloin tällaisissa maastoissa. Tämänkaltainen laiduntaminen kun loppui, punkkikantakin näillä alueilla väheni huomattavasti. Olen pyydystänyt vuonna 2019 *PunkBuster* pyydyksellä tällaisessa lihakarjan laitumena olleessa maastossa tunnissa yli 1700 punkkia vain 1000 m² alueelta, lähinnä toukkia, kuvia verkkosivuilla. Tällaiset varsinkin saaristossa olevat laidunmaat ovat alueen punkkikasvattamoja ja levittävät punkkeja lähialueelle. Arvioni mukaan tällainen saari, jossa iso joukko lihakarjaa ja lampaita laiduntaa metsäisessä punkkimaastossa, voi tuottaa kesän aikana aivan valtavan määrän punkkeja. Punkit eivät jää kaikki saareen, vaan iso joukko lähtenee kovien tuulten mukana leijailemaan.

Yleinen käsitys on, että kauriit ja peurat levittävät käynnillään pihapiiriin punkkeja huomattavan määrän. Punkki pysyy isännässään yleensä 3–12 vuorokautta verta imien ja peurat ja kauriit viiptyvät pihapiirissä yleensä vain joitakin minuutteja, joten ei noita punkkeja tuollaisilla vierailuilla juurikaan putoa. Lepäämään ei noita eläimiä saisi pihapiiriin jäädä. Lisäksi jos tontilla on ennestään punkkeja, saattaa tuollainen vierailu jopa kerätä noita punkkeja eläimen mukaan. Jos aikuinen parittelukumppanin saanut naaras sen sijaan sattuu pudottautumaan pihapiiriin, saattaa muutaman kuukauden kuluessa olla pikkuisia toukkia satamäärin pihapiirissä. Aikuinen naaraspunkki kuolee munimisen jälkeen.

Lyme-dokumentti Punkkisota (The Red Ring) (90 minuuttia)

Ohjaaja Joonas Berghäll, joka kärsii kroonisesta Lyme-taudista ja muista punkkitartunnoista, etsii parannuskeinoa sairautensa ja vastauksia siihen, miksi ei yritetä pysäyttää Lyme-taudin maailmanlaajuista epidemiaa. Joonas tapaa lukuisia potilaita, lääkäreitä, tutkijoita ja asiantuntijoita ympäri maailmaa etsimään vastausta ydinkysymykseen: Potilaat ovat todellisia, oireet todellisia, sairaus ja sen aiheuttavat bakteerit todellisia. Miksi sairautta ei oteta vakavasti? Miksi satoja miljoonia ihmisiä kärsii?

Katso traileri: <https://www.amusa.fi/fi/joonas-berghallin-uusi-elokuva-punkkisota-katso-video>